

ФІСКАЛЬНА ТА РЕГУЛЮЮЧА РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ВОЄННИЙ ЧАС

THE FISCAL AND REGULATORY ROLE OF PERSONAL INCOME TAX IN WARTIME

В умовах воєнного стану зростають обсяги видатків, що зумовлює виникнення дефіциту бюджету. Тому необхідність дослідження фіскальної та регулюючої функції податку на доходи фізичних осіб, як основного бюджетоутворюючого податку в системі прямого оподаткування є актуальним. У статті виявлено динамічні зміни щодо визначення ставок оподаткування в процесі становлення фіскальної політики в Україні. Оцінено частку надходження податку в бюджет України в динаміці. Досліджено роль податку на доходи фізичних осіб у стимулюванні поступального відновлення адміністративно-територіальних одиниць. Результати дослідження ще раз засвідчують той факт, що податок на доходи фізичних осіб у воєнний час є вагомим джерелом надходжень до Зведеного бюджету України. Фіскальне значення податку на доходи фізичних осіб зумовнюється його високою питоюю вагою у доходах місцевих бюджетів. Обґрунтовано необхідність пошуку нової моделі податкової системи для післявоєнного відновлення економіки.

Ключові слова: податок на доходи фізичних осіб, фіскальна роль, воєнний стан, дефіцит, зведений бюджет, державний бюджет, місцеві бюджети.

War is always a tipping point for the economy, because some businesses suspend their operations, the share of funds flowing into the state budget decreases and unemployment rises. During martial law, a certain part of business becomes almost paralysed and halted, but it is necessary try to restore its work gradually. During wartime a fundamental task of the state is ensuring of the economic security. Under martial law, expenditures increase manifold, leading to budget deficits. Therefore, the need to study the fiscal and regulatory function of personal income tax, as the main budget-forming tax in the taxation system, is relevant. The aim of the research is to study the dynamics of personal income tax revenues and assess its fiscal potential as an important component of the taxation system under martial law. According to the goal, general scientific and specific methods have been used in the work: analysis and synthesis for investigation of the object and subject of the research; historical-logical method – for definition of change of taxation rates; generalization method – while studying of receipt of tax to the consolidated budget of Ukraine in dynamics; system analysis – for assessment of tax receipt share to the budget of Ukraine in dynamics, calculation of indexes characterizing the share of personal income tax in the structure of tax payments. In article the dynamic changes in determining the tax rates in the process of formation of fiscal policy in Ukraine, the transition from a differentiated to a universal approach in determining the rates were revealed. The share and receipt of tax to the budget of Ukraine in dynamics was estimated, the indicators characterizing the share of personal income tax in the structure of tax payments were calculated. The modern mechanism of distribution of the tax in the budgets of different levels, the dynamics of receipts to the budget was analyzed and the fiscal indicators of the tax on personal income under martial law were estimated. The peculiarities of functioning of the personal income tax are revealed, the expediency of distribution of its receipts between the levels of the budgetary system and the application of a single rate are substantiated. The role of personal income tax in stimulating the progressive reconstruction of administrative-territorial units has been researched. The results of the study once again confirm the fact that the critical role of personal income tax in wartime is a significant source of receipts to the consolidated budget of Ukraine. The fiscal value of personal income tax is explained its high share in the revenues of local budgets. The social effectiveness of the tax lies in the possibility to influence the evenness of income distribution of the population in the territorial context by the differentiation of rates and tax incentives. The article substantiates the necessity to find a new model of tax system for post-war economic recovery.

Key words: personal income tax, fiscal role, martial law, deficit, consolidated budget, state budget, local budgets.

УДК 336.221.26

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-4>

Лера О.В.¹

к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку
та оподаткування,
Полтавський державний аграрний
університет

Черненко К.В.²

к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку
та оподаткування,
Полтавський державний аграрний
університет

Leha OIha

Poltava State Agrarian University

Chernenko Kseniia

Poltava State Agrarian University

Постановка проблеми. Воєнний стан – це період невизначеності і зростаючих ризиків для всіх бізнесів. Прямим наслідком російської агресії на українську економіку стало зниження доходів бюджету. Натомість витрати державних фінансів значно зростають під тиском військових та соціальних видатків [1]. З цієї причини Державний бюджет України за перші 4 місяці 2022 р. було виконано з дефіцитом сумою 146,6 млрд грн – еквівалент рекордних 5 млрд дол. США. За 10 місяців 2022 р. дефіцит зріс до 640,5 млрд грн. [2] Незмінним є одне: платники податків, які в надскладний воєнний

час своєчасно й уповні виконують свої зобов'язання перед бюджетом, є найліпшою та найнадійнішою підтримкою Збройним силам України.

Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) – один з важливих складових механізму податкової системи України [3].

Враховуючи зміни, що відбувалися у податковому законодавстві з початку воєнного стану, впевнено можна сказати, що цей прямиий податок займає провідну роль в обліковій системі кожного суб'єкта господарювання і являється лідером з надходжень до місцевих бюджетів [4].

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0989-8000>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-5820>

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів присвячено праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема О. Василика, В. Вишневського, В. Дем'янишина, В. Кравченка, І. Лютого, С. Юрія та інших. Дослідженням фіскальної ефективності ПДФО займалися такі вчені, як П. Кулик, К. Мартинець, Л. Стригуль, І. Чугунов, К. Швабій, та ін. Дослідження питання фіскальної ролі ПДФО набуває актуальності у військовий час у зв'язку з збільшенням ролі та частки ПДФО у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є дослідження динаміки надходжень ПДФО та оцінка фіскального потенціалу як важливої складової системи оподаткування в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Історично податки – це найдавніша форма податкових взаємовідносин між державою та громадянами. Провідна роль у забезпеченні виконання державою функцій щодо регулювання економічних процесів належить саме податковим платежам.

Нестабільність податкового законодавства впливає на зміну підходів щодо оподаткування та визначення ставок ПДФО – табл. 1. Аналізуючи основні аспекти становлення нарахування та

сплати ПДФО, необхідно зазначити, що протягом досить тривалого періоду часу в Україні існував диференційований підхід щодо оподаткування доходів громадян, який базувався на категоріях і групах платників, максимальні ставки оподаткування доходів громадян сягали до 50–60%. Прийняття Податкового кодексу України в 2010 р. зумовило зниження податкового навантаження на громадян, запровадження мало прогресивної, диференційованої шкали оподаткування.

Суттєві зміни в оподаткування доходів фізичних осіб були запроваджені Законом України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 31.03.2014 № 1166-VII. Зменшення ставки ЄСВ для роботодавців до 22%, а також скасування вимоги щодо утримання її із заробітної плати працівників у розмірі 3,6%, відмова від диференційованого підходу щодо розміру доходів громадян стали наслідком зростання ПДФО з 15% до 18%.

Загалом податки відіграють важливу фіскальну роль, та є стабільним джерелом наповнення бюджету, так як їх частка протягом останніх 4 років не опускалася нижче 80% загального розміру надходжень Зведеного бюджету. Оцінити фіскальну функцію з ПДФО можна на основі динаміки надходжень з податку до бюджету України (табл. 2).

Таблиця 1

Ретроспективний аналіз ставки ПДФО

Роки	Ставки ПДФО
1992–2003	Прогресивна шкала від 10% до 40%: Місячний сукупний оподатковуваний дохід, грн – до 17 грн. не обкладається податками. Від 17 грн. до 85 грн. – 10% від суми, що перевищує 17 грн. Від 86 грн. до 170 грн. – 6,80 + 15% від суми, що перевищує 85 грн. Від 171 грн. до 1020 грн. 19,55 + 20% від суми, що перевищує 170 грн. Від 1021 грн. до 1700 грн. 189,55 + 30% від суми, що перевищує 1020 грн. Від 1701 грн. і вище – 393,55 + 40% від суми, що перевищує 1700 грн.
2004–2006	13%
2007–2011	15%
2012	15% до 10730 грн. (1073*10 МЗП у розрахунку на місяць), 17%
2013	15% до 11470 грн. (1147*10 МЗП у розрахунку на місяць), 17%
2014	15% до 12180 грн. (1218*10 МЗП у розрахунку на місяць), 17%
2015	15% до 12180 грн. (1218 *10 МЗП у розрахунку на місяць), 20%
2016–2023	18%

Джерело: узагальнено авторами

Таблиця 2

**Структура надходжень до Зведеного державного бюджету
(без урахування міжбюджетних трансфертів)**

Надходження	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Усього (без урахування міжбюджетних трансфертів)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Податкові надходження	83,29%	82,98%	82,57%	87,46%
Податок на доходи фізичних осіб	19,41%	21,36%	21,44%	21,04%
Неподаткові надходження	16,71%	17,02%	17,43%	12,54%

Джерело: узагальнено на підставі [2]

У табл. 3. проведемо аналіз структури податків та платежів у сукупності податкових надходжень Зведеного бюджету та частку ПДФО.

Структура демонструє, що ПДФО займає другу позицію щодо наповнення бюджету серед податків, після ПДВ – 23,3%, 25,7%, 26,0%, 24,1% (та має тенденцію до зростання на 0,8 пункти), а в системі прямого оподаткування – першу. Причому відсоткова динаміка є позитивною і відбувалося лише збільшення частки ПДФО у загальній структурі податкових надходжень, на відміну від внутрішніх податків на товари і послуги, частка яких у загальній структурі зменшується.

Отже, ПДФО належить до групи основних бюджетоутворюючих податків та за фіскальною значимістю займає першу позицію в системі прямого оподаткування в Україні, що свідчить про значну роль даного податку у формуванні дохідної частини Зведеного бюджету.

Введення воєнного стану призвело до змін, перш за все, у податковій системі України, оскільки надзвичайно важливо, щоб керівництво держави забезпечило стабільне надходження податків до бюджетів з метою стабільного функціонування держави в умовах війни. Для застосування особливих умов оподаткування було введено Закони України: № 2118-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших

законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»; № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану»; № 7190 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».

У частині ПДФО встановлено: а) підвищення податкової знижки для некомерційних організацій з 4% до 16% за надання благодійної допомоги; б) фізособи-підприємці на загальній системі оподаткування мають право вказувати як витрати гроші і матеріальні цінності, майно, передані ЗСУ, іншим військовим формуванням або державним структурам на потреби оборони України за умови документального оформлення за чинним законодавством; в) збільшено ліміт витрат оподаткованого прибутку на 4% за минулий рік, якщо гроші було перераховано на потреби забезпечення обороноздатності України; г) отримання права фермерами (за умови ведення одноосібної діяльності) реалізовувати свою продукцію іншому аграрному підприємству або трейдеру, не сплачувати з обороту ПДФО і ВЗ. Такі суми сплачує покупець такої продукції (податковий агент).

Таблиця 3

Структура податків та платежів у сукупності податкових надходжень Зведеного державного бюджету, %

Податкові надходження	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2018 р.
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	34,1	36,7	36,4	35,3	+1,3
Податок на доходи фізичних осіб	23,3	25,7	26,0	24,1	+0,8
Податок на прибуток підприємств	10,8	11,0	10,4	11,3	+0,5
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	5,1	4,9	5,0	6,1	+1,1
Внутрішні податки на товари та послуги	51,4	48,2	48,8	49,3	-2,1
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	7,4	6,7	7,2	5,8	-1,5
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	5,5	5,6	5,7	6,0	+0,5
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів	8,0	8,3	11,1	10,7	+2,7
Податок на додану вартість з імпортованих товарів	29,9	27,1	24,1	26,2	-3,8
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	2,7	2,8	2,7	2,6	-0,1
Ввізне мито	2,7	2,8	2,7	2,5	-0,2
Вивізне мито	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
Збори на паливно-енергетичні ресурси	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Місцеві податки та збори	6,2	6,9	6,7	6,2	0,0
у т.ч. єдиний податок	3,0	3,3	3,3	3,2	+0,2
Інші податки та збори	0,5	0,6	0,5	0,4	-0,1
Разом	100	100	100	100	x

Джерело: узагальнено на підставі [2]

Вагомими в контексті формування податкових надходжень місцевих бюджетів у воєнний час є загальнодержавні податки, зокрема ПДФО. Його роль як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку територіально-адміністративних одиниць важко переоцінити [5]. По-перше, державі в післявоєнний період потрібно формувати точки економічного зростання, щоб запуснути економіку. Аби це зробити на певній території, гроші треба якщо не вкладати, то принаймні не вилучати. По-друге, для самих громад це сформує правильну мотивацію. Адже якщо не вилучається реверсна дотація, то це додатковий стимул створювати нові робочі місця та збирати більше ПДФО, вся сума з якого лишатиметься в громаді. Любомир Зубач, заступник міського голови Львова з містобудування, пропонує за рахунок збільшення податкових надходжень ПДФО до бюджету, можна реалізувати ефективні проекти в післявоєнний період: від простіших – створення спільних рекреаційних зон, побудова нових автостанцій, створення спільних індустріальних парків тощо, і до складніших – єдине транспортне сполучення в межах агломерації, в тому числі участь в організації приміського залізничного сполучення [6].

ПДФО зараховувався до місцевих бюджетів у повному обсязі до 2011 року, з 2011 року у порядку розподілу між бюджетами відбулися зміни – табл. 4. Аналіз значення ПДФО для наповнення місцевих бюджетів показало, що в сукупності надходжень місцевих бюджетів за січень-серпень 2022 року найбільша частка припадає на ПДФО.

Надходження ПДФО до місцевих бюджетів протягом січня-серпня 2022 року завжди знаходились в додатному значенні. Це зумовлено, по-перше, зростанням відрахувань із зарплат військовослужбовців, по-друге, свою роль відіграло збільшення нормативу зарахування ПДФО до місцевих бюджетів із 60% до 64% з початку 2022 року [8].

ПДФО в серпні демонструє значний приріст (+41,1% або +7,1 млрд гривень порівняно із серпнем 2021 р.), що зумовлено підвищенням грошових виплат військовослужбовцям, чисельність яких значно зросла – рис. 1.

В минулому році ж навпаки в серпні спостерігалось відносне зниження темпів надходжень ПДФО. А пікові виплати за цей період припадали на червень. Натомість в серпні 2022 року обсяг надходжень ПДФО сягнув рекордних показників в 24,4 млрд гривень в місяць [8].

Звісно, що це зумовлено значним зростанням грошових виплат військовослужбовцям. Розглядаючи помісячну динаміку надходжень ПДФО з грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, в розрізі 2018-2022 років, помітним з рекордне зростання таких надходжень, починаючи з березня 2022 року. Помітно, наскільки вагомим є ріст, порівняно із відповідними місяцями минулих років. А в серпні 2022 року цей показник сягнув майже 10 мільярдів гривень на місяць.

Натомість надходження ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати значно знизилась, починаючи з березня 2022 року. Такі надходження досі нижче рівня 2021 року, але при цьому вони не впали до рівня 2020 року. Те ж саме стосується і ПДФО з доходів платника податку інших ніж заробітна плата.

У період воєнного стану влада вживає низку заходів для мінімізації негативних наслідків. Проте інколи ці заходи занадто радикальні й не до кінця продумані. Від цього страждає податкова визначеність, а з нею і передбачуваність не тільки для платників податків, а й для контролюючих органів [9].

Головною зміною є можливість замінити податок на прибуток та ПДВ податком з обігу зі ставкою 2%. При переході на цю систему компанії звільняються від обов'язку нарахування та сплати внутрішнього та імпортного ПДВ, подання податкової звітності, а їхня реєстрація платником ПДВ призупиняється, тобто фактично на цей період суб'єкт господарювання припиняє бути платником ПДВ. При цьому, на відміну від «звичайної» моделі спрощеної системи оподаткування, компанії все одно мають сплачувати ЄСВ та ПДФО за своїх працівників, крім тих, які є мобілізованими і беруть безпосередню участь у захисті України.

Таблиця 4

Пропорції розподілу ПДФО

Місцеві бюджети	Надходження податку, що сплачується на відповідній території		
	40% у кошик власних доходів		60% до Державного бюджету
м. Київ	з 2011 р.		
Міста обласного значення, районів, об'єднаних територіальних громад	власні доходи	бюджети областей	Державний бюджет
	60%	15%	25%
	з 2022 р.		
	64%	15%	21%

Джерело: узагальнено на підставі [7]

Тобто, у поточній ситуації є важким тягарем для роботодавців є існуюче на сьогодні податкове навантаження на заробітну плату (18% ПДФО, 1,5% військовий збір та 22% ЄСВ), що змушує їх скорочувати фонд оплати праці шляхом зменшення персоналу та/або робочого часу та відмовлятися від найму нових працівників.

Це є гальмівним фактором відновлення економіки. Для підтримки як працівників, так і роботодавців з боку держави зареєстровано у ВРУ законопроект № 7406 [10]. Основна ідея – введення прогресивної ставки оподаткування доходів, нарахованих платнику у формі зарплати у зв'язку з трудовими відносинами (рис. 2).

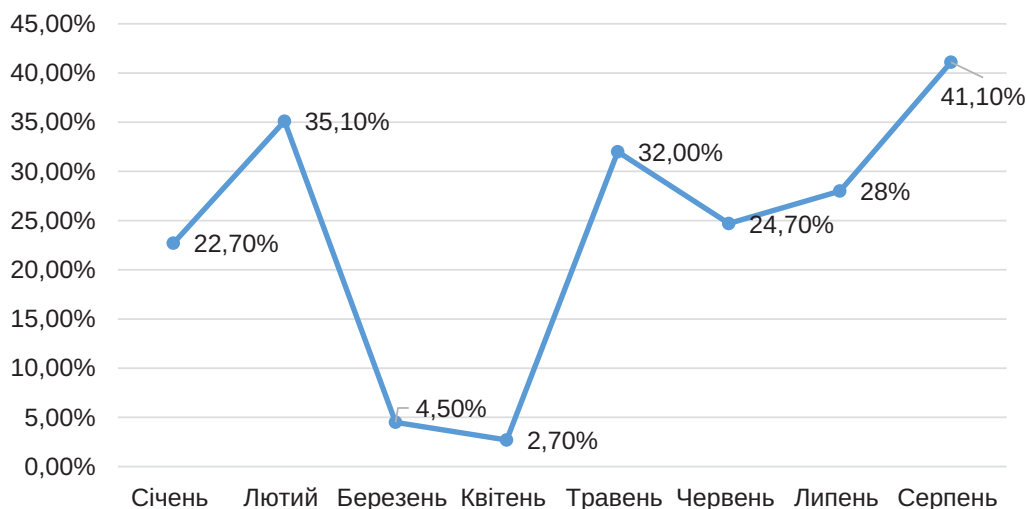

Рис. 1. Приріст надходжень ПДФО до місцевих бюджетів (січень 2022/січень 2021.....серпень 2022/серпень 2021)

Джерело: [8]

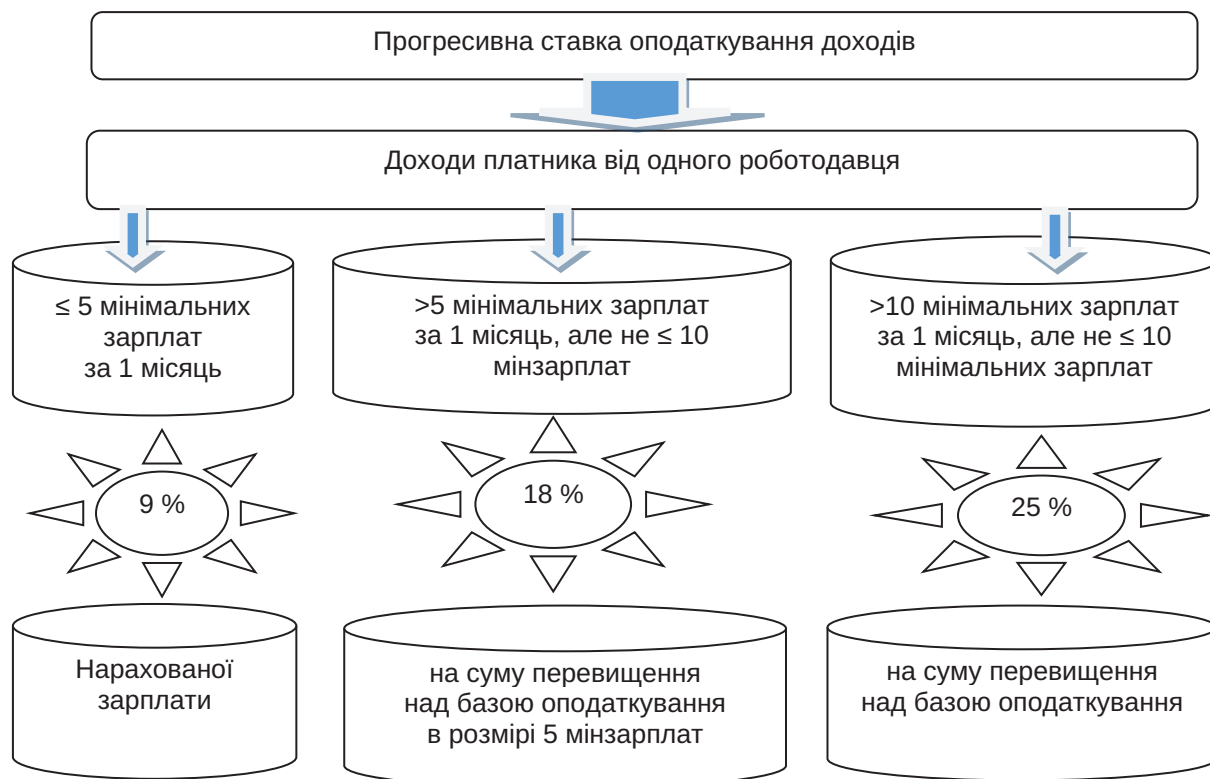

Рис. 2. Прогресивна ставка оподаткування доходів (згідно проекту № 7406)

Джерело: побудовано авторами

Його прийняття, на думку законотворців, зменшить податкове навантаження на заробітну плату і забезпечить істотну підтримку роботодавців та працівників в умовах воєнного часу, що сприятиме відновленню економіки, а також стимулює покращенню соціально-економічної ситуації в країні [11].

На сьогодні, а саме, 23.11.2022 р. Президент України підписав Закон «Про Державний бюджет України на 2023 рік», а 21.11.2022 р. – зміни до Бюджетного кодексу. Основні нововведення та зміни, які стосуються ПДФО: у 2023 році продовжено норму щодо зарахування збільшеного нормативу ПДФО до бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад на рівні 64% за рахунок зменшення нормативу зарахування ПДФО до державного бюджету (21%); горизонтальне вирівнювання для бюджетів місцевого самоврядування здійснено на основі очікуваних надходжень ПДФО у 2022 році; до місцевих бюджетів і надалі зараховуватиметься ПДФО з грошового забезпечення та інших виплат військовослужбовцям [12].

Отже, в умовах воєнного стану ще більше посилюється бюджетна та соціальна роль ПДФО. Значущість ПДФО обумовлена тим, що він: реалізує зв'язок громадян-платників з державою (в особі фіскальних органів) і місцевими органами самоврядування, тим самим вони стають причетними до формування доходів бюджету і дає підставу для контролю за ефективним використанням державних ресурсів; дозволяє в максимальному ступені реалізувати рівномірність розподілу податкового тягаря; збільшує вплив на формування місцевих бюджетів та є ключовим інструментом фінансування місцевих видатків, в т.ч. на відбудову та утримання інфраструктури, що пошкоджена внаслідок російської агресії.

Висновки:

1. Фіскальне значення ПДФО зумовлюється його високою питомою вагою у доходах зведеного та місцевих бюджетів, а соціальна ефективність податку полягає у можливості за допомогою диференціації ставок та податкових пільг впливати на рівномірність розподілу доходів населення у територіальному розрізі.

2. Сплата податку за наявності доходу завжди мала актуальний характер, оскільки це передбачено кожною країною, а в структурі надходження до державного та місцевих бюджетів за 8 місяців 2022 року склав відповідно 35,8% та 65,2%.

3. Запроваджені зміни у воєнний час – це лише антикризові заходи, які ефективно працюють протягом нетривалого часу. Відновлення ділової активності та зниження рівня безробіття у післявоєнний період має базуватися на новій моделі податкової системи, зокрема із рішенням проблем в структурі податкової системи, моделі окремих податків та засобах їх адміністрування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Виконання бюджету в умовах війни: прогноз тенденцій. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vykonannya-byudzhetu-v-umovakh-viyny-prohnoz-tendentsiy> (дата звернення: 17.12.2022).

2. Зведений бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (дата звернення: 17.12.2022).

3. Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. Податок на доходи фізичних осіб як складова податкової системи України. *Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування*. Полтава : 2018. С. 297–323.

4. Історія становлення податку на доходи фізичних осіб в Україні. URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/533389.html> (дата звернення: 17.12.2022).

5. Коровій В.В. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Бізнесінформ*. 2020. № 3. С. 328–336.

6. Зубач Л. Агломерації як спосіб відбудови повоєнної України. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15633> (дата звернення: 17.12.2022).

7. Місцеві бюджети отримують додатково 4% при розподілі ПДФО – Зеленський. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/770834.html> (дата звернення: 17.12.2022).

8. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 8 місяців 2022 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15570> (дата звернення: 17.12.2022).

9. Марчак Д., Маркуц Ю., Маршалок Т. Податки воєнного часу. Чого слід очікувати від змін у податковій системі, ухвалених з початку війни? URL: <https://voxukraine.org/podatky-voennogo-chasu-cho-go-slid-ochikuvaty-vid-zmin-u-podatkovij-systemi-uhvalenyh-z-pochatku-vijny> (дата звернення: 17.12.2022).

10. 3 1 липня і на час воєнного стану – прогресивна шкала для ПДФО та ЄСВ: новий законопроект. URL: <https://news.dtki.ua/labor/compensation/76452-z-1-lipnya-i-na-cas-voennogo-stanu-progresivna-skala-dlya-pdfo-ta-esv-novii-zakonoprojekt> (дата звернення: 17.12.2022).

11. Прогресивна шкала ПДФО та ЄСВ на період воєнного стану – законопроект. URL: https://buh.liga-zakon.net/news/211494_progresivna-shkala-pdfo-ta-sv-na-perod-vonnogo-stanu--zakonoprojekt (дата звернення: 17.12.2022).

12. Яким для місцевого самоврядування буде Державний бюджет 2023 – Президент підписав закон (+ інфографіка). URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15794> (дата звернення: 17.12.2022).

13. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Фінанси, облік, банки*. 2016. № 1. С. 215–224.

REFERENCES:

1. Vykonannya biudzhetu v umovakh viyny: prohnoz tendentsii [War Budget Execution: Forecasting Trends]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vykonannya-byudzhetu-v-umovakh-viyny-prohnoz-tendentsiy> (accessed 17 December 2022).

2. Zvedenyi biudzheth Ukrainy [Consolidated budget of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (accessed 17 December 2022).

3. Leha O.V., Yaloveha L.V., Pryidak T.B. (2018) Podatok na dokhody fizychnykh osib yak skladova podatkovoi systemy Ukrainy [Personal income tax as a component of the tax system of Ukraine]. *Naukovi ta prykladni aspekty udoskonalennia bukhhalterskoho obliku, ekonomichnoho kontroliu ta systemy opodatkovannia* [Scientific and applied aspects of improvement of accounting, economic control and taxation system]. Poltava, pp. 297–323.

4. Istoriia stanovlennia podatku na dokhody fizychnykh osib v Ukraini [History of the formation of personal income tax in Ukraine]. Available at: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/533389.html> (accessed 17 December 2022).

5. Korovii V.V. (2020) Podatkovi nadkhodzhenia yak skladova dokhodiv mistsevykh biudzhethiv [Tax receipts as a component of incomes of local budgets]. *Biznesinform*, vol. 3, pp. 328–336.

6. Zubach L. Ahlomeratsii yak sposib vidbudovy povoiennoi Ukrainy [Agglomerations as a way to rebuild post-war Ukraine]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/15633> (accessed 17 December 2022).

7. Mistsevi biudzhety otrymaiut dodatkovo 4% pry rozpodili PDFO – Zelenskyi [Local budgets will receive an additional 4% when distributing personal income tax – Zelenskyi]. Available at: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/770834.html> (accessed 17 December 2022).

8. Onyshchuk I. Analiz vykonannia mistsevykh biudzhethiv za 8 misiatsiv 2022 roku [Analysis of implementation of local budgets for 8 months of 2022]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/15570> (accessed 17 December 2022).

9. Marchak D., Markuts Yu., Marshalok T. Podatky voiennoho chasu. Choho slid ochikuvaty vid zmin u podatkovii systemi, ukhvalenykh z pochatku viiny? [What to expect from the changes in the tax system adopted since the war]. Available at: <https://voxukraine.org/podatky-voyennogo-chasu-cho-go-slid-ochikuvaty-vid-zmin-u-podatkovij-systemi-uhvalenykh-z-pochatku-viiny/> (accessed 17 December 2022).

10. Z 1 lipnia i na chas voiennoho stanu – prohresyivna shkala dlia PDFO ta YeSV: novyi zakonoproiekt [From July 1 and during martial law – a progressive scale for personal income tax and ERUs: a new bill]. Available at: <https://news.dtk.ua/labor/compensation/76452-z-1-lipnya-i-na-cas-vojennoho-stanu-progresivna-skala-dlya-pdfota-jesv-novii-zakonoprojekt> (accessed 17 December 2022).

11. Prohresyivna shkala PDFO ta YeSV na period voiennoho stanu – zakonoproiekt [Progressive scale of personal income tax and ERU for the period of martial law – draft law]. Available at: https://buh.ligazakon.net/news/211494_progresivna-shkala-pdfota-sv-na-perod-vonnogo-stanu--zakonoprojekt (accessed 17 December 2022).

12. Yakym dlia mistsevoho samovriaduvannia bude Derzhavnyi biudzheth 2023 – Prezydent pidpysav zakon (+infohrafika) [What will the State Budget 2023 be for local self-government – the President signed into law (+ infographics)]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/15794> (accessed 17 December 2022).

13. Yurchyshena L.V. (2016) Podatok na dokhody fizychnykh osib: mekhanizm stiahnennia ta dzherelo dokhodu biudzhetu Ukrainy. [Personal income tax: mechanism of collection and source of income of the budget of Ukraine]. *Finansy, oblik, banky*, vol. 1, pp. 215–224.